

Effecten op bodembiodiversiteit

In het buitenland zijn enkele miljoenpoten geïntroduceerd die aanzienlijke schade en ongemak kunnen veroorzaken. Ze komen plaatselijk in zeer hoge dichtheden voor en verdrijven inheemse miljoenpoten. In hoge dichtheid veroorzaken ze schade aan landbouwgewassen, met name aan zaailingen, en beplanting in tuinen en parken. Deze soorten kenmerken zich vaak door een hoge mate van mobiliteit en ongevoeligheid voor droogte en hitte. De Haagse kronkel is ook een warmteminnende soort die goed tegen droogte kan. Bijna alle vindplaatsen liggen

op zandgrond (of opgespoten zand in de steden), wat met name in de zomermaanden flink kan uitdrogen. Toch bereikt deze miljoenpoot nooit hoge dichtheden. Er worden meestal maar enkele tot tientallen exemplaren waargenomen op een locatie. Ook zijn er geen aanwijzingen dat deze soort zich verder sterk aan het uitbreiden is of dat lokaal andere miljoenpoten in hun voortbestaan worden bedreigd door de aanwezigheid van de Haagse kronkel. Er lijkt vooralsnog dus geen risico voor de inheemse flora en fauna te bestaan.

Amerikaanse ribkwal neemt nog steeds toe

Adriaan Gmelig Meyling (Stichting ANEMOON)

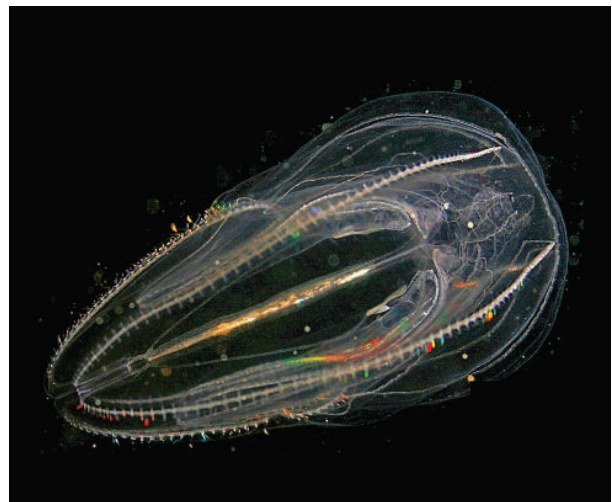
Uiterlijk

De Amerikaanse ribkwal (*Mnemiopsis leidyi*) heeft een glashelder geleachtig lichaam dat tot 15 centimeter lang kan worden. Het lichaam heeft aan weerszijde twee bewegelijke lepelvormige lobben. Als de dieren de lobben sluiten en tegen het lichaam aandrukken zijn ze gloeilamp-vormig, maar als ze de lobben naar buiten toe bewegen zijn ze vanaf de zijkant gezien klokvormig. Er zijn acht rijen met een aaneenschakeling van zwemplaatsjes, de zogenaamde ribben. Er zijn vier korte en vier lange rijen. Wanneer ze beschenen worden door een duiklamp tonen de zwemplaatsjes mooie regenboogachtige kleuren (zie foto).

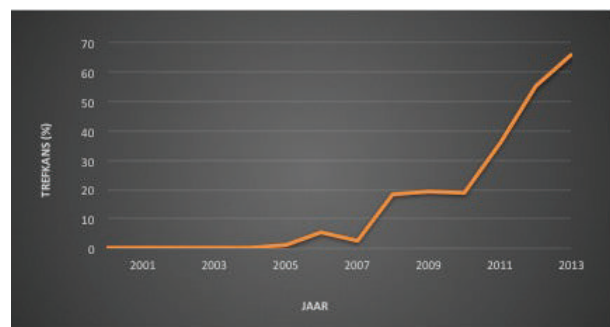
In het bovenste deel van het lichaam, boven de centrale holte ligt een evenwichtsorgaan, de zogenaamde statocyst. Dit orgaan is tijdens het duiken niet gemakkelijk te zien, maar is op foto's wel vaak zichtbaar. Het dier heeft twee tentakels die aan één kant franje hebben.

Te verwarren met

De Amerikaanse ribkwal (ook wel Amerikaanse langlob-ribkwal genoemd) lijkt sterk op de Kortlob-ribkwal (*Bolinopsis infundibulum*), die van oorsprong ten noorden van Nederland voorkomt en in onze kustwateren slechts zelden wordt waargenomen, maar wel als inheemse soort wordt beschouwd. Bij de Kortlob-ribkwal ligt de rand van de holte onder de lobben duidelijk lager dan het evenwichtsorgaan.

Amerikaanse ribkwal. (Foto: Arjan Gittenberger)

Trefkans op één of meer Amerikaanse ribkwallen tijdens een duik in Oosterschelde of Grevelingen op een willekeurige duiklocatie op een willekeurig moment in het jaar. Bron: Stichting ANEMOON (2014), gebaseerd op waarnemingen gedaan in het kader van het Monitoringproject Onderwater Oever (MOO).

Verspreiding

De Amerikaanse ribkwal komt oorsprong uit estuariene gebieden aan de Atlantische kusten van Noord- en Zuid-Amerika. De soort werd na de introductie in de Zwarte Zee in 1982 waargenomen in de Zee van Azov, de Zee van Marmara, de Egeïsche Zee en in een deel van de oostelijke Middellandse Zee. In 1997 kwam de soort ook massaal voor in de Kaspische Zee. In 2005 werd de Amerikaanse ribkwal in het Grevelingenmeer aangetroffen. Daarna volgden waarnemingen in Oosterschelde, Westerschelde, Waddenzee en Noordzee. Inmiddels is het ook in het brakke Noordzeekanaal een algemene soort, die van daaruit zelfs tot in de Amsterdamse grachten is doorgedrongen.

Habitat

De dieren leven vrij in de waterkolom. Ze bewegen zich sierlijk voort door de zwemplaatsjes in een golfpatroon naar beneden te slaan. De soort is niet kritisch qua zoutgehalte, temperatuur en waterkwaliteit en komt voor in een breed scala van kusthabitats.

Schadelijk

De dieren kunnen zich zeer snel voortplanten. Ze zijn in staat grote hoeveelheden plankton, larven, visieren en sperma te verorberen en per dag tien keer het eigen lichaamsgewicht weg te vangen. Hele ecosystemen kunnen daardoor ernstig worden verstoord. Op diverse plaatsen in de wereld heeft de komst van Amerikaanse ribkwal grote nadelige gevolgen gehad voor de visstand en daarmee voor de visserij en de economie.

Toekomst

Onderzoek heeft aangetoond dat het massale optreden in het Noordzeekanaal, de Waddenzee en de Zeeuwse wateren nu al een grote ecologische impact heeft op deze ecosystemen. Gezien de trend ligt het in de verwachting dat de soort nog verder zal toenemen. Verwacht wordt ook dat de klimaatveranderingen een verdere toename zullen versterken. Als de problemen te groot worden is het mogelijk om natuurlijke vijanden van de Amerikaanse ribkwal in te voeren en zo deze soort te bestrijden. Positieve effecten zijn echter zeker niet te garanderen en de kans is groot dat het middel op den duur nog erger is dan de kwaal.

Salamandersterfte? Meld het ons!

Batrachochytrium salamandrivorans: we blijven alert

Annemarieke Spitzen, RAVON

De in 2013 ontdekte amfibieschimmel doodt salamanders binnen een kort tijdsbestek. Kikkers en padden blijven ongemoeid. Hoe snel verspreidt de schimmel zich? Welke soorten worden als eerste getroffen?

De verwachting is dat binnen 20 – 25 jaar salamanderpopulaties in Europa sterk achteruit zullen gaan, als gevolg van deze chytrideschimmel*. Via korte artikelen in allerlei natuurtijdschriften hebben we eind vorig jaar geprobeerd dit probleem onder de aandacht te brengen van natuurliefhebbers in Nederland.

Alpenwatersalamander. (Foto: Jelger Herder)

En ook hier plaatsen we nogmaals de oproep om niet te aarzelen contact op te nemen als u dode salamanders ziet.

Ook vragen we u om mee te doen aan de monitoring van salamanders, hoe beter we weten hoe het nu met ze gaat, hoe beter we een eventuele ineenstorting kunnen herkennen. Bij voorbaat dank!

*Martel et al. 2014. Science. DOI: 10.1126/science.1258268

Meer lezen?

www.ravon.nl > Diensten > Onderzoek